

Yalnız
artistlerin
değil
sizin
cildiniz de

BU SABUNLA

güzelleşir
Kadife gibi yumuşar,
Taze, temiz ve
Cazibeli olur

Beta
fazlı

KOMİLİ

TUVALET SABUNU

Daha iyi..Daha ucuz...

Sabun bittinceye kadar kokusu devam eder.

Nacmi Kemil Tel. 220796 İSTANBUL

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

EKİM 1960

İÇİNDEKİLER

Bir Alman Bilgininin Eseri H.	Çelik GÜLEYSOY
Çarşamba ve Terme'de Adlarla İlgili Gelenekler	H. BASRİ
Salıncak ve Ahenk	Mahmut R. GAZİMİHÂL
Mehter Hakkında	Halil Bedi YÖNETKEN
Bayburtlu Celâli'nin Şiirleri (VII)	Hikmet DİZDAROĞLU
Bayburt Folkloru	Mahmut Kemal YANBEY
Şeyhosman ve Yapraklıdan Bir Demet	Cafer ÖZTÜRK
Aşık Ali İzzeti Özkan	İhsan HİNÇER
Gemerek'te Aşık Oyunu	M. Güner DEMİRAY
Mahiri İle Mahtâban (I)	Mehmet GÖKALP
Masal: Serseri Oğlan	Hüsnü YILDIZ
27 Mayıs ve Halk Musikisi	T. F. A.
Ayın Olayları: Yapı ve Kredi Bankasının Halı Sergisi	

SAYI: 135

KURUŞ: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKARILAN HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Yalnız
artistlerin
değil
sizin
cildiniz de

BU SABUNLA

güzelleşir
Kadife gibi yumuşar,
Taze, temiz ve
Cazibeli olur

Beta
fazlı
KOMİLİ
TUVALET SABUNU

Daha iyi. Daha ucuz...

Sabun bittinceye kadar kokusu devam eder.

Necmi Komili Tel. 220795 İSTANBUL

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

EKİM 1960

İÇİNDEKİLER

Bir Alman Bilgininin Eseri H.	Çelik GÜLEYSOY
Çarşamba ve Terme'de Adlarla İlgili Gelenekler	H. BASRİ
Salıncak ve Ahenk	Mahmut R. GAZİMİHAL
Mehter Hakkında	Halil Bedi YÖNETKEN
Bayburtlu Celâli'nin Şiirleri (VII)	Hikmet DİZDAROĞLU
Bayburt Folkloru	Mahmut Kemal YANBEY
Şeyhosman ve Yapraklıdan Bir Demet	Cafer ÖZTÜRK
Aşık Ali İzzeti Özkan	İhsan HİNÇER
Gemerek'te Aşık Oyunu	M. Güner DEMİRAY
Mahiri İle Mahtâban (I)	Mehmet GÖKALP
Masal: Serseri Oğlan	Hüsnü YILDIZ
27 Mayıs ve Halk Musıkisi	T. F. A.
Ayın Olayları: Yapı ve Kredi Bankasının Halı Sergisi	

SAYI: 135

KURUŞ: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA

İSTANBUL HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

DOLMAKALEMINİZİN
ÖMRÜNÜ UZATAN
EN SAF MÜREKKEP

Skrip

mürekkep
alırken
bir şişe
mürekkep ver
demeyiniz
bir şişe
Skrip
isteyiniz

- SKRİP, her marka dolmakalemin daha kolay ve daha temiz yazmasını sağlar... tuluksuz yapmaz ve derhal kurur... pıhtılaşmaz ve tortu bırakmaz
- SKRİP, piyasanın en zengin renk çeşidini sizlere takdim etmektedir: sabit kırmızı - kralliyet mavisi - yakanır mavî - deniz mavisi - mavi-siyah - yeşil - yakanır mor - siyah ve kahverengi

Türkiye Ümumi Müessesih **KOÇ TİCARET T.A.Ş.** (Büro Levazımı Şubesi)
Skrip bütün kırtasiyecilerde satılır

12.3 Mart 1966

Sat. Rafet Körükli

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

NO. 135

EKİM 1960

YIL: 12 — CİLT: 6

BİR ALMAN BİLGİNİNİN ESERİ HAKKINDA

Yazan: Çelik GÜLERSOY

Bir Alman ilim adamı, Dr. B. Schulze — Holthus, Türkiye de dahil olmak üzere Ortadoğu memleketlerinin bir kısım halk hikâyeleri, fıkra ve masallarını toplayarak küçük bir eser halinde neğretti. Bunları, Ortadoğudaki uzun ikamet yıllarında, şehirlerde çay hanelerden, meddahlardan, kendi muhiti olan aydın çevrelerinden; ve yolculuklardan, gece mola ateşi karşısında, köylülerden, çobanlar ve kervancıardan dinleyerek topladığını önsözde yazıyor.

Afganistandan bu yana bütün Ortadoğuyu kucaklamak isteyen küçük eserdeki bir çok parçalarda, Doğu'nun bildiğimiz zekâ, mistisizm, ruh ve nüktesi tamamen hâkim. Yalnız yazık ki, bizim engin masal ve hikâye dünyamızdan hemen hiç biri değeri, bilizimle az çok ilgisi olan yabancı eserlerin çoğunun hâlâ bu yüzyılda da, yanlış veya hiç değilse eksik oluşu gibi, bu eserde de buluyoruz. 63 hikâyenin Türkiye konulu 13 parçasından buraya alabileceğimiz, helki Türklerin din felsefesini, Allah anlayışındaşı "sezgi" un surunu ve birçok inanç ve hayat esaslarını aksettiren ince bir derviş esprisidir. Hikâyeye göre, İstanbuldan bir seyyah Konya'ya gelir. Dini meselelerdeki üç sorusuna cevap verebilecek bir ilim otoritesini arar. Yaşlı ve ima-

nı ile olduğu kadar zekâsı ile de tanınan bir Mevlevî dervişini sağlık verirler. Bilgisi ve imanı az seyyahın üç sorusu şunlarmış:

1 — Allahın her yerde hazır ve nâzır olduğu kaidesi nasıl isbat edilir? Ben kendisini hiç görmedim. 2 — Hayır da, şer de, Allah dandır. Suçlu ve günahkârı nasıl mahkûm edeceğiz? 3 — Şeytanın azab için ateşe terkedildiği yazılıdır. O zaten ateşten yaratıldı. İma göre, bu ona bir ceza olur mu?

Derviş, cevap vermeksizin, yerden aldığı çamur parçasını seyyahın başına atar ve sunar. Uğradığı tecavüzle mahkemeye başvuran seyyahın davası ile, derviş huzura çıkar ve Kadı'ya, bu hareketi tamamen üç soruya cevap makamında yaptığını söyler:

1 — Bu seyyah, çamur darbesinden bülük acı duyduğunu söylüyor, o bana bu ıstırah hissinin gösterebilirsin, ben de ona Allahı gösereyim. 2 — Mâdem ki insanın kötü iradenin mes'ûliyeti yoktur, bu dâvasının mesnedi nedir? 3 — İnsan da çamurdan yaratılmıştır. Onun esası mucibince bir tecavüzde bulunmadım.

Bir çok basit hikâyeyi de kitapçıma almış olan muharrir, Ortadoğu'nun bütün edebiyatından şu ilgiye değer sonuç ve esasları çıkardığını yazıyor ki, halk ruhu mahsul

V
ÇARŞAMBA VE TERME'DE

Yazan: Hasan BASRI

Yeni doğan çocuklara Çarşamba ve Terme çevrelerinde en çok verilen adlar Ahmet, Mehmet, Ali gibi adlardır. Bu çevrelerde "göbek adı", "ezan adı" tâbirleri vardır. Göbek adı, çocuğa göbeği kesilirken verilen, ezan adı da kulağa ezan okunarak verilen adlardır. Bazı aileler göbek adı ve ezan adı olarak çocuklarına aynı ismi verirler. Fakat çocuk büyüyünce ezan adı değiştirilir.

Yeni doğan çocuklara ailenin ölmüş bü yüklerinden birinin adı verilmesi tercih olunur. Böylece sevilen o büyüğün adı ve hatırası yaşatıldığına inanılır. Çocuğa verilecek ad kararlaştırılırken en ziyade büyük annenin veya büyüklük babanın ve bunlar yoksa doğrudan doğruya çocuğun babasının sözlü dinlenir. Çarşamba ve Terme çevrelerinde çocuk doğmadan önce isim hazırlamak âdeti yaktur.

Çocuğu yaşamayan aileler, doğan çocuklarına, en çok "Dursun, Durmuş, Yaşar" ve bunlara benzeyen adlar koyarlar. Çocuğu ol-

lerinin incelenme ve değerlendirilmesi metodu na bir misal olması ve faydası fikri ile, bunları kaydediyorum:

— Bu hikâyeler, o yerdeki insanın, tabiat ve çevresini keskin müşahedesini gösterir.

— İnsanın, hemcinsinin ve kendisini ruhuna derin nüfuzunu;

— Çeşitli hayat ve çevrelerindeki reaksiyonlarını aksettirir.

— Tehlikeli durumlardan sıyrılabilmek için ruh ve zekâ seyyaliyeti ile halk hazırcevaplığına işaretler.

— Sert bir tabiata ve düşman egeyenen hiklerine karşı toplumsal kurnazlık ve çarelerdir ki, bunların her ikisi de Ortadoğu'nun, başlıca iki tehlikesi olmuştur.

— Sabit İslâm Hukuku'na bağlı Kadı'nın realiteye intibakı için çıkar bir yol göstermeğe çalışan toplumun inkâr edilemeyecek adalet duygusuna delildir.

— Nihayet halktaki, "humor" kabiliyeti ki, birçok zaman oralarda yüklü çekilemez olan hayat'a imkân katma meziyeti vardır.

miyan aileler ise, "eğer çocuğum olursa filân tekkeye bir kurban adagım olsun" diyerek kurban adaduktan sonra tekkelere giderler, tekkenin bahçesindeki ağaçların birinden ince bir çubuk kesip alırlar. Bu çubuğu bir yay şeklinde büklerler. Bu yayın iki ucunu bir iple birbirine bağlarlar. Bundan sonra bu yayla ip arasına yine tekkenin bahçesindeki ağaçların birinden kesilmiş bir değnek (ok) geçirirler. Bu suretle vücutta getirilen yaylı oku tekkenin bahçesindeki ağaçlardan birine asarlar. Zamanla ok yaydan ayrılırsa, çocuk olacak demektir, aksi takdirde çocuk olma çağına inanılır.

Çarşamba ve Terme çevrelerinde adsız çocuk yoktur. Aynı çevrelerde çocuk doğduktan yedi gün sonra beşik daveti yapılır. Bu davet veya törende çocuğa ad verilir. Yalnız Salı günleri beşik daveti yapılması ve ad verilmesi uğurlu sayılmaz. Çocuğa ad verilirken ayrıca tören yapılmaz. Beşik davetinde çocuğa ebe ad verir, ana ve babası birşey bağışlamaz. Beşik davetinde bulunanlar münasip hediyeler getirirler. Davetliler çocuğun ailesi tarafından ağurlanır. Ad verilirken çocuk kundaklanmış haldede bulunur. Beşik töreninde çocuğun yastığı altına Kur'anı Kerim konulması âdettir.

Doğan çocuklara ad verilirken adın çocuğun hayatı ve geleceğiyle münasebetli olup olmayacağı düşünülmez. Adalık hakkında da Çarşamba ve Terme çevrelerinde her hangi bir inanışa rastlanmamıştır. Çocuklara verilen adlardan bazıları şu suretle söylenir:

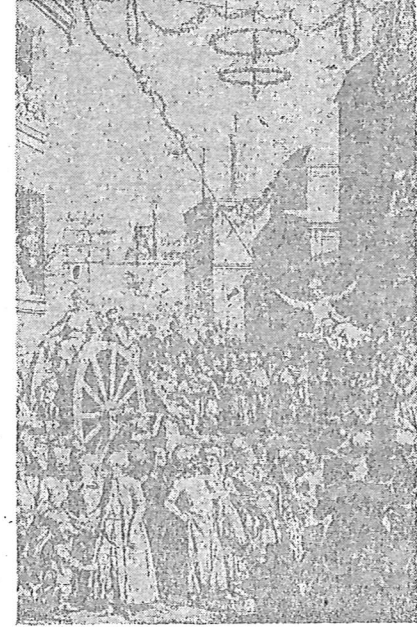
Fatma: Fadîme
Hüseyin: İsin
Mustafa: Mistik
Süleyman: Sülek
Abdullah: Abdül
Reşit: Reşit
Recep: trecep
Enver: Örel
Şevket: Şekvet
Rıza: İriza

Bu malûmat Çarşamba ve Terme kasabalarında 1.10.1929 tarihinde tesbit edilmiştir.

SALINCAK VE AHENK

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHÂL

XVII. yüzyıl ortalarında İstanbul'u görüp anlatan Fransız seyyahı Jean de Thevenot şöyle diyor: "Çiçekler ve ağaç dallarıyla süslenmiş salıncaklar kuruluymuş bayram günlerinde. Sallanmak isteyenler salıncığın tahatasına oturup iplerine tutunuyor. Salıncığın ayrıca, sallanmak için iki uzun ipi var. İki adam, biri bir tarafa, diğeri öbür tarafa geçip bu iplerin ucunu tutuyorlar, bir defa biri sonra öteki bütün kuvvetleriyle bu ipleri çekerek salıncığı sallıyorlar. Öyle ki, âdeta göğe fırlıyor, uçuyorlar. Bu salıncak eğlencesinin bedeli de bir akçadır. Salıncak sefasına bir de musiki, davul zurna refakat ediyor. Sokaklarda bu davul zurnalar sabahtan akşama kadar, bayram süresince tam üç gün susmuyor. — Çengi ve köçekleri de kaydetmeliyim: Bir saz takımında oynayan bu ovuncular birkaç akçaya insanın yüzünü

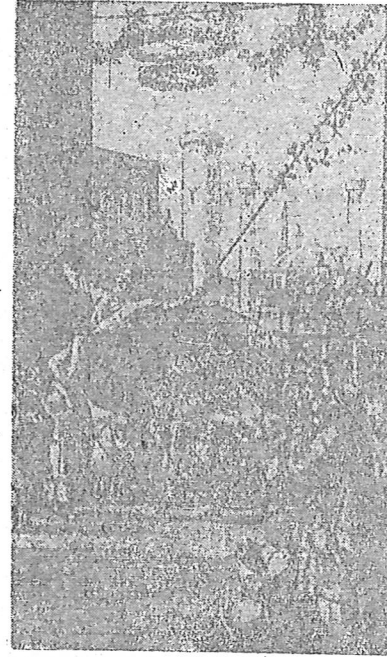

Kolan vuran sakallı bebek!

kızartacak şekilde bin defa göbek atıp çalıyorlar." diyor (1). — Halkın, salıncak eğlencesini rakısla karıştırmadığı pek tabiiydi ama, sefasını sürerken davul zurnasız edemediği de görülmüyordu. Salıncak bugün çocuk oyunudur. Eskiden koca bebekler de beşiği hatırlayarak sallanırlardı, türküsü de vardı.

Salıncığın iplerine bir zamanlar 'kolan denirdi: kolan vurmak tabiri oradan kalmadır, ayakta kolanlardan tutunulup diz kırık kırık vurulur, hız artırılır; karşılıklı iki kişinin kolan vurma da aynı salıncakta mülkündür.

Horon adını "horus" sanış zühulü gibi, kolan da sakın horanla birdir sanılmasın. Türkçenin en eski kaynağındandır. Çadırın etki çevresi şiriti, bel kemeri, tokalı kayış, şube, dayanıklı şirit anlamlarında yaşamıştır. Egeli kabadayı kolanı yalnız atının eye-

Çalgılı salıncak (1665)

MEHTER HAKKINDA

Yazan: Halil Bedi YÖNETKEN

Mehter veya Mehterhanenin, benzeri te-
sekküller bakımından, uzak menşei Asyaya
kadar giden oldukça eski bir tarihi vardır ki
o, yalnız Osmanlı Türkleri elinde mükemmel
askeri bir teşekkül, çok özel bir Yeniçeri mu-
zika takımı halini almış ve bu hal ile yabancı
memleketlerde, hattâ onların müzikleri üze-
rinde, derin tesirler yaratmıştır. Yeniçeri
mehterinin yakın ve uzak tarihi, gelişimi ve
bütünyesi hakkında etraflı, zengin bilgiler veren
yerli ve yabancı birçok kaynaklar mevcuttur.
Mehter veya Mehterhane, Osmanlı — Türk
cenk psikolojisinin yarattığı ve geliştirdiği,
askeri mahiyet taşıyan, büyük çapta, geniş
ölçüde vurma âletleri, onlara uygun sert, sesli
nefesli çalgıları ile düşman üzerinde muaz-
zam, korkunç tesirler yaratan, düşmanı yil-
diran, debdebe, tantana, şeref ve gurur ifa-
de ve gösterisine yaraşan eşsiz bir muzika
takımı idi. Savaşlarda mehteri susturmak ba-

rine dolamaz, kendi bel silahlığına da aynı
adla sarardı.

Yurt içi bayramlarında davul - zurnalı
salıncak şefalarının devam ettiğini ummu-
yorsak da, türküllü çocuk salıncakçılığı folk-
lorun himmete değer bir konusu durumuyla
hâlâ vardır. Türk bale koreografi için de za-
rif bir konudur.

Dercedtiğimiz iki resim eski garpli sey-
yahların müşahade hatıralarından olarak İst-
anbul'da çizilmiştir.

Salıncakla ilgili bot folklor malzemesi
toplanabilecektir: ezümle İzmir'den Torba-
lı'nın Doğançılar Köyünde seyredilebilen Sa-
lıncak Oyunu'nda üç küme iş birliği eder:
çalan, söyleyen ve hallananlar. Dümbelek
veya tef eşliğiyle üçten fazla kız, gelin veya
yuşlı kadın tarafından icra edilir. Sallanı-
şın tartışını kollarılarak, kimi de kolan vu-
ranlar gözetilerek türküsü söylenir. Bu ko-
nuda şimdiye kadar hiç bir araştırma yapı-
lmamıştır. İlk dilekli denemeyi şu yazıyla
veriyoruz.

(1) Les voyages de M. de Thevenot, tant
en Evrope qu'en Asie et en Afrigue (Paris).
— Reşat Ekrem Koçu, 1655 - 1656 da İstan-
bul ve Türkiye (İstanbul).

zan düşmanın en mühim hedefi olduğu düşü-
nülürse bu teşekkülün cenkte oynadığı rolün
önemi daha iyi anlaşılabilir olur.

Yeniçeri mehterlerinin Avrupadaki tesir-
leri cümlesinden olmak üzere, bu teşekkülün
benzerlerini kurma gayretleri, Almanların
Sohellenbaum dedikleri felek adlı âletin bazı
milletler tarafından kabulü, davul — takımı
nın çelik ügen ilavesiyle 18 nci yüzyılda bil-
hassa Orta Avrupada "Türk müziği" veya
"Yeniçeri müziği" diye anılarak önem kazan-
ması, bu vurma sazlar grubunun Avrupa as-
keri müzikalarının percusion — batterie kıs-
mını teşkil etmesi, onun gene Türk müziği
adı altında Mozart ve Beethoven gibi Viyana
klâsikleri tarafından muhtelif eserler içinde
kullanılması, bu bestecilerin ve daha başkala-
rının bu tesirlerden müphem eserler yaratma-
ları.. Hülâsa bir nevi müzikal "Turquerie"
yürütmesi gibi tesirler z-krolunabilir. Bu mü-
nasebetle hatırlatalım ki, Viyanaya giden
Türk sefaret heyetlerinin mehterleri bulund-
ğu gibi Viyana Türk sefaret mehterleri gül-
nün müayyen zamanlarında nöbet çalarlardı
ve bunları Viyanalılar dinlerlerdi. Ayrıca
mutlak olarak Türk müziğinin, Türklerin is-
tilâ ettikleri yerlerdeki tesirleri hakkında
Avrupada bazı tarafsız bilgiler açık itiraflar-
larda bulunmuşlardır ki, bunlardan bir tane
si değerli Macar müzik bilgini Em'le Haras-
zti'dir. Tanınmış Macar müzikologu (Macar
Müziği) adlı Fransızca eserinin üçüncü fas-
lında bu tesirleri "Türk nüfuzu" başlığı al-
tında açıklamış, yer yer şunları yazmıştır:
(Mohaç zaferi Muhteşem Süleymana Batı yo-
lunu açmış, savaş 150 sene durmadan devam
etmiş, Türk hilâl 1686 senesine kadar Buda
kalesi üzerinde dalgalanmıştır. Türk hâkimi
yeti altında İtalyan nüfuzu azalmış.. Macar
şairine yavaş yavaş Türk unsurları sızmaya
başlamış, fakat en kuvvetli tes'ri müstevlinin
müziği yapmıştır. Türk pentatonik ezgileri
memlekete yayılmış, Macar halk ezgisi kü-
çük Asya menşeli inşad tarzı melopesi olan.
Türk uzun havalarının tesiri altında kalmış..
Türk tarzı müzik âletleri kullanılmaya baş-
lanmış, savaş şarkıları ve oyunları Türk zur-
nacıları tarafından çalınmış. Paşalar muzika

ARAŞTIRMALARI

takımlarını savaş içerlerine kadar sokmuşlar-
dr.. Sopron kalesinde 1704 de zurnalar hâlâ
Yeniçeri müziğinin tesirleri altında peşevler
çalmakta idiler.. 16. yüzyılın neoplatonicien
en büyük Macar şairi Baññi Balassi Türk
lirik şairlerinden de müphem olmuş, Türk me-
lodileri üzerine de şiirler yazmıştır..)

Bütün bu ve buna benzer diğer tesirler
düşünülecek olursa. Muhteşem Süleyman,
muhteşem ordusunu, muhteşem mehterini ta
savvur etmenin bile çok güç olduğu, hele şu
kadar yüzyıl sonra muhteşem Yeniçeri mehte-
rini ihya etmeye kalkmanın ne mes'uliyetli
bir iş olduğu kendiliğinden anlaşılır.

Bu güçlük, bütün insanları, kılıkları, ens-
trümanları, çalış ve söyleyiş tarzları, tertip
leri.. ile, fakat bilhassa repertuarı bakımın-
dan mehtere otant: sitesini sağlamak nokta
sında toplanmış bulunmaktadır. Bu, gerçek-
ten tertiplerine mes'uliyet dehşeti verecek
bir teşebbüstür. Tarihi muazzam bir müesse-
senin, gerektiği nisbette yaşatılması tehlikesi
gibi büyük bir tehlike ile karşı karşıya gel-
mek her an mümkündür. Dedikimiz gibi, bu
arada müzik repertuarı ve icranın müzikal
ve artistik başarısı büyük bir önem taşımak-
tadır. Batı müziğine ilk defa resmen saray
kapılarını açan, bir nevi müzikal tanzimatın
önderliğini yapan ikinci Mahmut, mehterleri
ilga ettiği zaman onların repertuarı müzik
yazısıyla tesbit edilmiş bulunsaydı bugün
otantik bir mehter müziği repertuarına sa-
hip bulurduk. Eski mehterler acaba düşman
kaleleri önünde ne gibi hamaset ezgileri çalar
ve söylerlerdi? Bu hamaset müzikten hiçbir
örnek tesadüfen notasiyle otantik bir halde
günümüze kadar gelmemiştir. Mehter repertu-
varı hakkında bilgimiz yalnız bazı rivayet
ve nakillere inhisar etmektedir. Evliya Çelebi
nin anlattıkları, Hekimbaşı Aziz Efend'inin
(Usulat—ı Mehteran—ı Alem)de yazdıkları..
Bunların bir kısmını klâsik Türk müziği re-
pertuarında bulmak mümkündür. Fakat asıl
hamaset ezgileri, o düşmanlara dehşet salan
ezgiler nelerdi? Hangileriydi? Bunları bilmi-
yoruz. Değerli müzikolog M. R. Gazimihal,
(Türk Askeri Müzikaları Tarihi) adlı 281
sayfalık eserinin mehtere tahsis ettiği 40 say-
falık kısmında mehter müziğine örnek olarak
muhterem Dr.Suphi Ezgi'nin verdiği(Saat Peş
revi) nin Hamparson notasiyle bir suretini
koymuş, M. de Balainville'nin 1767 tarihinde

basılan müzik tarihinde çıkan mehterhane ha-
vasından bahsetmiş, Posluşnicu'nun tabihane
repertuarı olarak bazı nöbet havaları, peş
revler ve mânilerden bahsettiğini yazmıştır.
Mehter müziği repertuarının hamaset ezgile-
ri yönünden yokluk içinde olduğu muhak-
kaktır.

Mehterlerin ilgasından tam 85 sene sonra
1911 de İstanbul'da Celâl Esat Beyin teşebbül
süyle ilk defa eski Yeniçeri mehteri ihya
edilmek istenilmiş, 1914 te Askerî Müzede bir
mehterhane tesis olunmuştu. Fakat bu mües-
sesi asla uygunluğa önem vermemiş, yalnız
rahmetli İmai Hakkı beyin bestelediği ma-
lüm (Gafil ne biliz neş'e pür şevk—i vegayı)
mısraı ile başhyan şarkı o zamanki mehter
repertuarının baş parçası olmuştu ki, işitti
ğimize göre bugün de aynı şarkı mehterin bağ-
taçidir. O mehter bir zaman sonra tarihe ka-
rıştı. Kaç sene sonra son zamanlarda, ikinci
defa olarak mehter kurmaya teşebbüs edildi;
bu defa Edimburg festivaline katılmak üzere
hazırlanan mehterde âlet, tertip, teşkilât ve
bilhassa repertuar bakımından asla uygunlu-
ğa ne derece önem verildiğini ve nasıl bir ic-
ra sağlandığını bilmiyoruz. Geçen yıllarda bir
defa bir mehter takımının Ankara'da dinledi-
ğimiz icrası müzikal yönden hiç de başarılı
değildi. Takma hissini veren bırıklarıyla çal-
gıların ifadesiz yüzleri, köşçülerin at üzerin-
de tesirsiz, zavallı duruşları bir tarafa, boru-
lar zurnalardan farklı bir entonasyonla mono-
ton sesler üflüyorlar ve bundan hiç de müzi-
kal olmayan bir gürültü meydana geliyordu.

Sultan ikinci Mahmut'un meh-
terler yerine ikame ettiği Avrupaî bandoların
bugün mükemmel şekline arzeden ve askeri
bir hüviyet taşıyan Cumhurreisliği Armoni
muzikası yanında Mehter'e de tarihi debdebe
ve haşmetinin ihyası hımmet beklemektedir.

ABONELERİMİZE

Dergimiz her ay çıkmakta ve aboneleri-
mize gönderilmektedir.
Bazı abonelerimiz şimdiye kadar abone
bedellerini göndermedikleri gibi, aboneleri-
nin kesilmesi hakkında bir iş'arda da
bulunmamaktadırlar.
Abonelerini keseceklerin bildirmelerini,
aksi halde borçlarını lütfetmelerini rica
ederiz.
T. F. A.

Saz Şairleri :

BAYBURTLU CELALİ'NİN ŞİİRLERİ

VII

Yazan: Hikmet DİZDAROĞLU

— 21 —

Seni gören akli zay - olur (1) elbet
Servi serin halka säye bağlamış
Ne boyda ser çektin ey servi - kaamet
Elif zülfü serin ya'ya bağlamış

Yanağın Tobarek Kâsem süresi
Errahman okunur cismin nüresi (2)
Allem-el - Esmâ'da (3) ismin sorası (4)
İki "mim" bir "da" i "ha" ya bağlamış (5)

CELALİ sâıldir kapında dilber
Hüsnün pertevinden bir büse ister
Dediler müteber bir delil göster
Dedim hucet Veddüha'ya (6) bağlamış

— 22 —

Nâmesini sevdiğime gönderdim
Ah elinden karalı git ak'lı git
Gözyaşından kalem imlâya çektim
Yüreğ pâre pâre eğer dağlı git.

Nâme sen gidince şah divanına
Barekâllah oku yârin şanına
Eteğini bîs et dîş dâmânına
Boynun bırak kolun biri bağı git.

Devasız derdimin odur merhemi
Günbegün artırır hasret voremi
Desin CELALİ'de gözler göre mi
Gama pervaneli gam - şıralı (7) git

— 23 —

Beni götürdüler divanı aşka
Dediler gel ders-i diyanet oku
"Elif" "nun" maddesi sorsalar senden
"Kâf u nun" (8) sırrından nihayet oku

Kâhi nazar kâhi beyt-i binadan
Nusha—i Kübra'dan (9) sun'—i Huda'dan
Kâhi medh ü senâ hâd—i sabâdan
Nesl—i melek mâh—i risalet oku

Hüblar kabağında (10) yoktur keramet
Sanlı sahra cebei burc—u felâket
CELALİ bunlara delildir elbet
Ezel kâfîbinden rivâyet oku

— 24 — (11)

Ölün "kâf" ile "nun"dan (12) göz açte âlem
İki "mim" bir "hâ"ya (13) dal keiman oldu
Allem—el—Esmâ'ya (14) ge-mezden Âdem
Huzur—i divanda bir divan oldu

Âhır bu dâvada saf ü saf olduk
Elestü Bezm—inde (15) istinaf olduk
CELALİ biz orda bir taraf olduk
Herkesi Huda'dan bir ihşan olduk

(1) Zay—olmak; Kaybolmak.
(2) Nûre: Nur, ışık, aydınlık.
(3) Allem—el—Esmâ: Bk. Tefrika No. IV,
Not: 13.

(4) Sorası: Sorunca.
(5) İki mim bir dal, ha: Eskî harflerle pey
gamberin adı, Muhammed.

(6) Ve'ddüha: Bu âyete telmih.
(7) Gam—şıralı: Gama bulanmış, çok ke-
derli.

(8) Kâf u nun: Arapça Kün (ol!) kelime-
sinin harfleridir. Dinî inanışa göre, Tanrı
"Kün!" diye emir verince, dünya yaratıl-
mıştır.

(9) Nusha—i Kübra: Bk. Tefrika No. IV,
Not: 14.

(10) Kabak: Ön, cephe.
(11) Bu şiirin bir kitabı yoktur.
(12) Kâf ile nun: Bk. 8 numaralı not.

(13) İki mim bir ha, dal: Bk. 5 numaralı
not.

(14) Allem—el—Esmâ: Bk. Tefrika No. IV,
13 numaralı not.

(15) Elestü Bezm (Bezm—i Elest): Tanrı,
ruhları yaratıktan sonra, "Ben sizin Tanrı-
nız değil miyim?" diye hitabetmiştir. Bu hi-
tabın yapıldığı meclise, tasavvuf dilinde
"Bezm—i Elest" denir.

Araştırmalar :

BAYBURT FOLKLORU

Yazan: Mahmut Kemal YANBEY

Erzurum tarihini yazan rahmetli Abdür-
rahim Şerif "Beygu" nun yukarı "Aras" vâ-
disi ve "Avnik" kalesi etrafında olup biten-
leri incelediği "Yagan" köyündeki "Yagan"
Paşa vakfiyesinin tarihini "1040" a çıkarı-
yor. Vakfiyede "Avnik" etrafında bir takım
köylerin satın alındığı vakfiyenin "Tebr'z"
mahkemesince kaydedildiği bildirildiğine gö-
re "Oğuz" Türklerinin Mâlazgirt meydan mu-
harebesinden önce buralara yerleştikleri ve
akın yollarının Erzurum, Bayburt, Trabzon
civarındaki kalelere uzandığını görüyoruz.

Filhakika "Oğuz" ların daha evvelce
Musul, Kerkük havalsinde yerleştiklerini bi-
liyoruz. "Gülcistan" a doğru Tuğrul Bey kuv-
vetlerinin sarktığı ma'um... Ancak Bizanslı-
ların Doğu Anadolu'da Erzurum, Bayburt gi-
bi o zamana göre müstahkem kaleleri vardı.
Buralar Trabzon limanına yakın olduğu için
önemli Bizans kuvvetlerinin merkezi idi. Bu
sralarda Bizansın sönük ve dağılıp devirleri
başlamak üzere.. Bir kısım kaleler Bizansa
tâbi Ermeni prenslerinin elerinde bulunuyor.
Bu müteharrik kuvvetleri bir araya toplamak
güçtü. Bizans: Derebeylerle başa çıkamıyor-
du; az zamanda "Avnik" kalesi etrafında
toplama Oğuzlar "Akın" a başlamışlardı. Za-
manın en cesur ve atılgan, aynı zamanda en
iyi silah kullanması bilen bu dilâver'ler şan
ve şöhrat peşinde koşuyorlardı. Bir gün on-
lardan birinin Trabzon civarındaki küçük ka-
leleri bastığını, birisinin k'ralın kızını almak
için Trabzona geldiğini görüyoruz.

"Dedekorkut" a maledilen "Oğuzname"
ye bakılırsa bu kahramanlıklar ne Yunanlı-
nın, ne İranlıların, ne de Arapların akıl harcı
efsaneyle dayanmaz. Bütün kahramanlıklar
insanların fevkalâde haller karşısında yapı-
labilecekleri işlerdendir, fakat her yiğidin kâ-
rı değil..

Meselâ bir çobanın sapan taşı atışını göv-
lece tasvir ediyor: Üç yaşında dana der'sin-
den sapanın ayası, üç keçi tüyünden sapanın
kolları, her atanda on iki batman taş atardı,
attığı taş yere düşmezdi (Mutlak hedefe vu-
rurdu, demek istiyor), yere düşse toz gibi
savrulurdu, ocak gibi oylurdu. Üç yıl sapa-
nın vurduğu yerin otu bitmezdi, sapanın kor-
kusundan semiz koyun Arkutlu bayırda kal-
sa kurt gelip yemezdi, acığı tutanda karataşı
gül eyleyen, altmış tutam gönderinin (gön-
der) ucunda erbüğlerden, "Merdin" kalesin
deyup yıkan, demir yaylı Kıpçak melikine

kan kusturan, Parasar'ın Bayburt kalesinden
patlayıp uçan, Oğuz beylerini atından yıkan,
altmış "ögeç" derisinden kırk yapsa topukla-
rını örtmeyen, altı "ögeç" derisinden küllâh
etse kulaklarını örtmeyen birini atanda iki-
sin, üçün yıkan, ikisin atanda; üçün, dördün
yıkan, gibi ve daha bir çok kahramanlıkları
kendilerine kâr eden Oğuz yigitlerinin çoğu
böyle kahramanlıklar gösteriyorlardı.

Bugün Bayburt ve civarı halk şairleri
meşairlerinde sırası geldikçe "Hakın didarını
sonurmuş" mısraını bazan tekerleme çok za-
man da yabancı millete ait halk şairine taş-
lama suretinde söylerler. Bayburt'un bugün
"Divanü lûgat—it—türk" de yüzlerce, bin-
lerce sözleri Türkçesinde muhafaza ettiği
gerek çocuk oyunları ve gerek misafirlere
yapılan kolaylık, iltifat ve fedakârlık örnekle-
ri başka diyarların gıpta edeceği işlerdendir.
Üç yıl önce fakir denilecek derecede bir köy-
lü ailesinin oğlu İstanbul'a geldi, işinden art-
tırdığı beş yüz lirasını misafir odasının leva-
zımına sarfediş. Kendisine inşallah epeyce
kazandınız sözüne karşı beş yüz lira kazandı-
ğımı ve ege, dosta karşı ilk olarak ata, dede
yadığı konak odasına icabeden eşyayı a'dı-
ğımı ve kendisine yalnız bir yıl parası kaldı-
ğımı söyledi, kendisinden sonra arkağışları
Bayram'ın yaptıklarını, onun söylediğinden
daha tafsilâtlı söylediler, bu civanmertlik ör-
neği Türkün kendisine mahsus milli seciyesi-
dir. Halk şairleri hakiki büyüklüğü taşıyan
atalar, elleri her zaman öpülecek nineler; bü-
tün sözlerinde misafirperverliği teşvik ve
misafir odası olmyanları kınarlar, Bayburt
folkloru "Bey Böyreğ" le başlar, takriben
1040 — 1045 yıllarında "Aras" boyundan
akın ederek hububat ziraatı, ve hayvancılığa
çok elverişli Bayburt ovalarında bugün Bay-
burt merkezine bağlı "Haşya" Sarayık,
Güder, Kışlaklar, Varınca köyleri ve civarla-
rında yerleştiler, Bayburt'a on kilometre
uzaklıkta (1) 1040'da kurulmuş köylerini
kurdular. Sarayık köyünü kendilerine
merkez yaptılar.

Bayburt folkloru Bey Böyreği (2) Sa-
rayık'ta oturan Oğuz Padışahın oğlu diye
vasıflandırır. Bey Böyreğ adı bugüne kadar
şöhret almış ve halk arasında "Ad" olarak
devam ediyor, sonra bu ad "Börek" sözlüce
tahvil olunuyor, daha kısaca Bey Böyreğ hü-
viyetini muhafaza ediyor. Bayburt kalesinde
Şehit Osman'da Almuşka köyünde "Bey Böy-

KÖYLERDEN BİR DEMET

Hazırlayan: Cafer ÖZTÜRK

Şiirde aruzu kovduk. Yerine önce-heceyi daha sonraları da serbest vezni aldık. Aruz gibi serbest vezin de öz malımız sayılmaz. Anadolu serbest vezni de yabancıyor, benim semiyor.

İşte halkımızın öz mah hece ile bir demet çiçek. Yangın kız sevgisini belirtmek için gene eskiden olduğu gibi:

Kömüşler kalıyıyor
Güzeller bakıyıyor
Şu halamın oğluna
Al gömlek yakıyıyor.

Diyor. Mandaların kakışması, güzellerin bakışması, al gömlek yakışması ne güzel deyiş. Ya delikanlımıki? Bakın onunki de ne güzel:

Şu deremli alıcı
Kınalı parmak ucu
Sevilecek kızların
Kabul olmaz orucu.

Böylece sözü uzatmadan, yalan söylemeden, gelecek hakkında hayal kurmadan, belki de bir defa olsun konuşmadan yanarlar. Kız hediyeler hazırlayıp sevdiğine gönderir. He-diye de ne? Kendi eliyle ördüğü çoraplar.

rek" e ait yer isimleri onun koyunların sakladığı mağara, arkadaşlarıyla oturduğu ve sohbet ettiği büyük taş dibi ve daha ona ait bir çok menkibeler bugün bile kocamış atalarının, "Nine" lerin ağzlarından düşmez, hele "Bey Böyreğ" in "Bengi Boz"u bütün aza metiyle yaşamaktadır, sonradan "Bey Böyreğ", Hazreti Ali'nin oğlu "Muhammed Hanefi" ye "Bengi Boz", "Düldül" e tebdil olunmak isteniyor, fakat iş halkça bütün hakikatıyla biliniyor, halkın bu telâkkiye kabul etmediği Bengi Boz, "Bey Böyreğ" i hayallerinin hikâyelerinde daima yaşatmaktadırlar, "Bey Böyreğ" in adı "Burhan dede" ye tebdil olduğu ve "Burhan" sözünün işaret mâna sına geldiği malumdur. "Dede" kelimesinin Türk atalarına, büyüklere verilen bir unvan olduğu her kesçe bilinir, Bayburd'un doğusunda "Dudu Zar" köyü güneyinde takri ben 1700 metre yükseklikteki tepede "Bey Böyreğ" yatmaktadır ve halkın her zaman ziyaretgâhı olmuştur "Bengi Boz" un ayak izleri bu tepenin tam batısında ve kalede bir yalın kaya üzerinde, İkinci işaret Şehit Os

göz nuru dökerek işlediği mendiller, saçından kopardığı teller. Bir de mektup. Ne desin, ne yazsın?

Kızlıklar oldu mu?
Derelere oldu mu?
Yolladığım çoraplar,
Ayağına oldu mu?

Demesi yerinde değil mi? Şu mânide de sevgiliyi buluşmaya davet ne güzel söylenmiştir:

Ben maniyi sallardım
Nazlı yâre yollarım
Eğer yarım gelmezse
Oturur da ağlarım.

Şu manide, sözünde duran, sevgiliyi aldatmayan, kimselerin şen hallerini görmemezlikten gelmek mümkün müdür?

Amudu diler gel
Bıcağı silerek gel
Hey dürlünün çocuğu
Yüzüme güler gel

Yangınların hallerini şu mâni ne güzel belirtiyor:

Sergendeği sinler
El değmeden lüiler
Güzel bir yâr sevenin
Kulakları çimler.

man dağının şehre incek yerinde "Kaygan Kaya" denilen yerdedir. "Bengi Boz"; Kırkpınar denilen yerde Burhan tepenin tam kuzeyinde Bayburd'a iki üç kilometre ve kale arkası mahallesinin sınırları içindedir. Muhammed Hanefi'ye isnat olunan "Koruk" düzü Bayburd'un tam güneyinde şehre bitişlik Çoruh nehri kenarındadır. "Bey Böyreğ" şim di şöhretini "Isbir" e (3) götürün keçilerin başlarına mum yakarak Koruk düzünden hareket ediyor, ve "Bayburd" kalesini bu parola ile alıyor. "Oğuzname" nin "Dede Korkut" hikâyelerinde "Bey Böyreğ" macerası "Bayburd" kalesi etrafında geçtiğinden "Bayburd" folklorunun başında olan bu hikâyeyi ayrıca takdim edeceğim (4).

- (1) Keçevi — Keçeden ev demektir.
- (2) Beyrek değil, "Böyreğ" dir.
- (3) İshir: Dîvanî lügat-it-Türk'de bir Türk oymağının adı.

(4) Hikâyeyi derleyip bana (1932) de Ekrem Cesaklı vermiş. O zaman Ortakulda Türkçe muallim vekilliği yapıyordu.

ARAŞTIRMALARI

Bu da dosta bağlığın örneğini veriyor:

Gökte çoban yıldızı
Mâniye verdim lızı
Benim yarım benimdir
Neme lâzım ol kızi.

Sevdiği güzel olanlar elbette mutludur-lar. Bakın köy delikanlısı nasıl öğütüyor:

Armut dalda bir iki
Saydım baktım onlki
Onkının içinde
En güzeli benimki.

Bakın yangınların gecelerini halk nasıl canlandırıyor:

Armudu bıcakladım
Suyunu saçakladım
Yâr koynumda sandım da
Yastığı kucakladım.

Yaylaya işine giderken sevdiğini görüp, işinden vazgeçen delikanlı:

Anbarın kolundayım
Yaylanın yolundayım
Anam babam ararsa
Yârının koynundayım.

Demesin mi? Kız da sevdiği erkeğin yitiliğiyle övünür:

Kadifeden kesesi
Kahyeden gelir sesi
Benim sevdiğim yiğit
Bekârların ofesi.

Artık yangınlar evlenmeye karar vermişlerdir. İş allelerine duyurmaya gelmiştir. Du yurmaya duyururlar ama, asıl güçlük yeni başlar: Kızın anası "Kızımız küçüktür.", "Kızımız istemiyor." gibi bir takım sudav sebepler ile sürer. Sürer ama halk da hakikatı söyler:

Kekliğim esk çık diyor
Yumurtam küçük diyor
Kızın gönlü var ama
Anası küçük diyor.

İşler sarpa sarmıştır. Aradan aylar geçtiği halde kızın anası inat etmektedir. Kız da sıkı kontrol altına alınır. Nereye gitse gözlenir sevgiliyle buluşmaması için. İhtiyar bir kadının kıza gizlice verdiği hediyeler arasından çıkan kulağ kadar bir kâğıtta şu mısralar vardır:

Kayadan indir beni
Kağuya bindir beni
Kapılar kilitli ise
Bacadan indir beni.

Kızın cevabı daha orijinaldir:

İndim çayır biçmiye
Eğildim su içmiye
Yâre gelliyor dediler
Kanatlandırm açmaya.

Bu mâniler bir buluşmayı temin etmişlerdir. Ya bu buluşma sezilirse, Halkın diline düşerlerse ne yapacaklar? Çocuklar onları görünce:

Çayda ibrık kırıldı
Kız oğlana vurdu
Oğlan almam dedikçe
Kız boynuna sarıldı.

Derlerse ne olacak?

Çay ısağı gidelim
Kara koyun güdelim
İkimizi görmüşler
Bâri inkâr edelim.

Diyecekler, inkâr edeceklerdir. Gizli, gizli de kavuşmaları için:

Evlereyim öntü kırız
Kırızın dalaları boyaz
Kurban olduğum Allah
Sevdiğimi bana yaz.

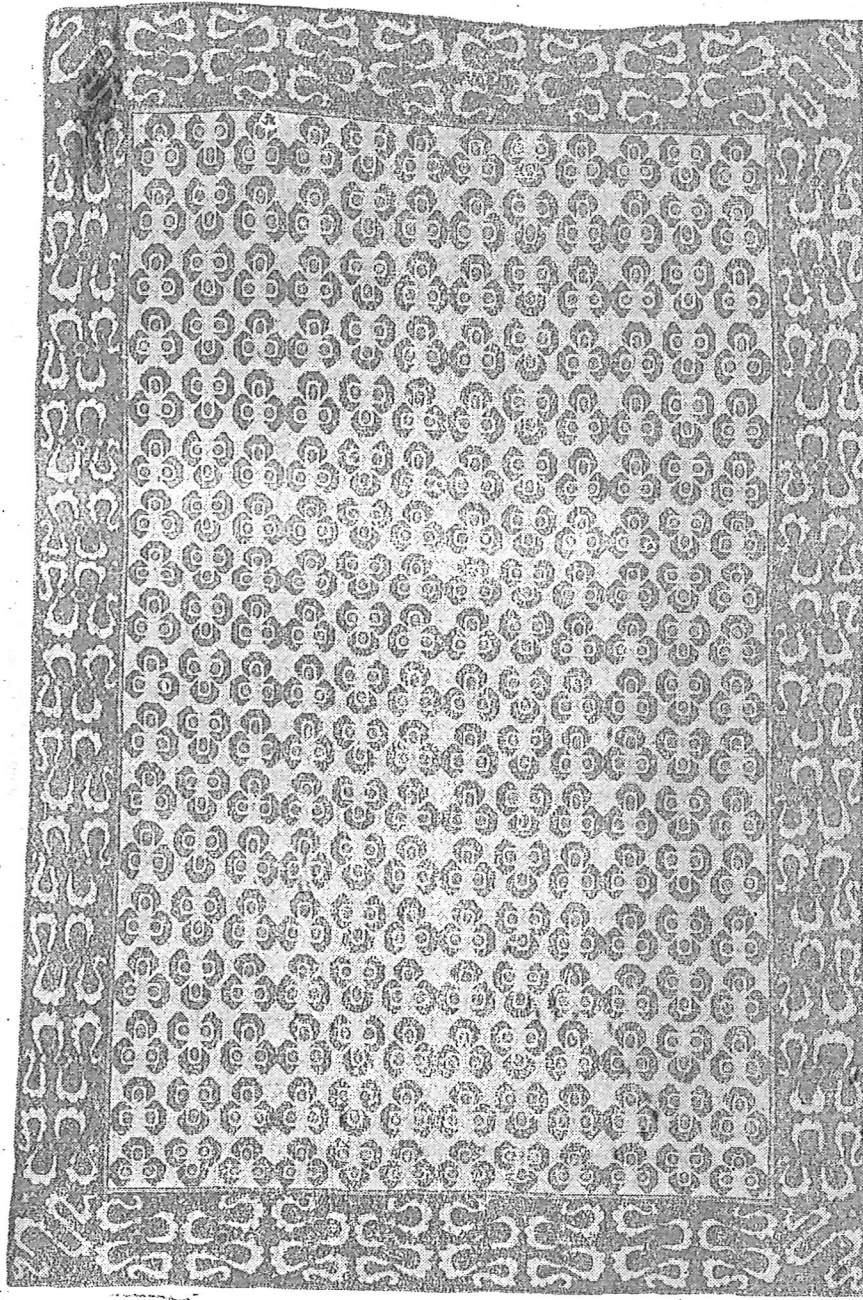
Diye Tanrıya yalvaracaklardır. İş bazan çok cabuk biter. Düğün dernek olur. Evlenir, mes'ut olurlar. Bazan bunun aksi de tecelli eder. Kız çarçabuk bir başkasıyla evlendirilir. Bövlece bu yangınla son verilmiş olur. Ama yaralanan iki kalb kanar durur kimseler görmez. Gelin atla giderken veya kinagece-sinde:

Elma verdim eline
Soydu koydu beline
Yemesini bilmedi
Verdi düşman eline.

Diyen olursa, zaten tadi, tuzu olmayan düğün yavanlaşır. Gözlerden yaşlar akar.

Aradan aylar, yıllar geçer. Başka bir düğünün kına gecesinde eski yangın kızın ağzından, anası şu mânii dinler. Yaptığına bin pişman olur; ama iş işten çoktan geçmiş, ok yaydan fırlamıştır:

Şu içer kır at kanar
Şaşacak bunda ne var.
Ben o yâre varmadım
Yüreğim ona yanar.

"Yapı ve Kredi Bankası"nın Ağustos ayında açmış olduğu "Halı Sergisi" çok büyük ilgi görmüştür. Yukarıda bu serginin nadide halılarında birisini görüyorsunuz.

Saz Şairleri :

AŞIK ALI İZZET ÖZKAN

Yazan: İhsan HİNÇER

Aşık Ali İzzet Özkan 1318 de Sivas ilinin Şarkışa ilcesine bağlı eski Emlek bucağının Hilyük köyünde dünyaya geldi. Babası Musa Ağa köyün ileri gelenlerindendi. Havalinin tanınmış saz şairlerinden Aşık Veli ana tarafından, Derviş Palabıyık Süleyman da baba tarafından akrabasıdır. Babasının biricik oğlu olan Ali İzzet, babasının büyük sevgisiyle büyüdü. Daha oniki yaşına geldiği zaman saz çalmasını öğrenmişti.

Hilyük köyü bektâşi köyüdür. Burada kışın bektâşi dernekleri kurulur. Com olunur, Bura halkının ibadeti sazla olur. Sevgiler kavgalar hep sazla, sözle olur. Yine sazla, sözle barışılır. Aşık Ali İzzet:

— Benim ustam hak aşığı Sabri'dir. Onun çok derin demeleri vardır. Daha çocuk yaşta ona gittim. Merakımı görünce beni sevdi, bana şiir söylemenin, ayak düştürmenin yollarını öğretti.

Havada durna
Davulda zurna
Enarda kurna

Gibi ayakları yerli yerine oturtacaksın dedi. Bununla da kalmadım. Bizim alevî âdetinde muhakkak Hacı Bektaş'a gidip bir mahlas almak lazımdır. Ancak ondan sonra sayılırsın. Onaltı yaşına değince Hacı Bektaş'a gittim. Veliyetlin Efendinin oğlu Hüseyin Efendi'den İzzeti mahlasını aldım. O zaman bana bir ilham geldi. Meşhur "Mecnunum Leylâmı gördüm" şiirini söyledim:

Mecnunum Leylâmı gördüm,
Bir kerece baktı geçti,
Ne söyledim, ne de sordum
Kaşlarını yıktı geçti.

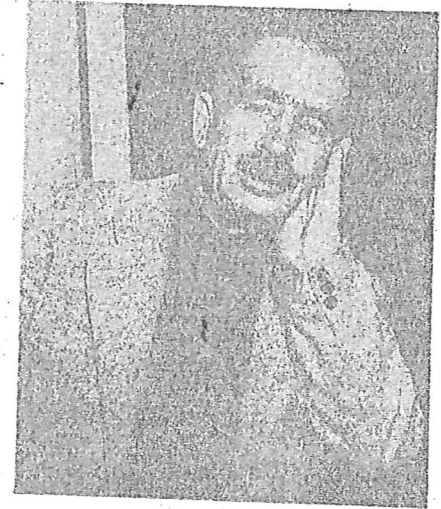
Soramadım bir çift sözü
Ay mıdır, gün müdür yüzü
Sandım ki Zöhrâ yıldızı
Şavkı beni yıktı geçti.

Ateşinden duramadım
Ben bu sırta eremedim
Seher vakti görmedim
Yıldız gibi aktı geçti

Bilmem hangi burç yıldızı
Bu dertler yâreler bizi
Gamze okun bazı bazı
Yâr sinemâ çaktı geçti.

İzzeti bu ne hikmet, iş,
Uyur iken gördüm bir düş
Yâr zülfini kement etmiş
Boynumuza taktı geçti.

Bu şiirin edebiyat çevrelerinde eskiden yaşamış bir İzzeti'ye mi, yoksa Ali İzzete mi ait olduğu sık sık münakaşa konusu olmaktadır. Aşık Veysel de bu şiiri radyo ve plaklarda okuduğu halde kesin birşey söylememiştir. Bu şiirin bir zamanlar ona da ait olup

Aşık Ali İzzet Özkan

olmadığı araştırılmıştı. Ali İzzet, bu şiirin kendisinin olduğunu bu suretle tekrar ifade etmiş olmaktadır.

Aşık Ali İzzet, yirmi yaşına geldiği zaman Bektaşî âyinlerinde, cem meclislerinde pişmiş bulunuyordu. O çağda Ali isminde bir Dedé ile Maraşın Pazarcık köyüne gitti. Bu rada altı ay kaldı. Aşiret onlara altı ay baktı. Oradaki meclislerde iyice pişti.

Ali İzzet 1341 de askerliğini Elazığ'da yapmış, Adana cephesinde Doğan Bey çetesinde hizmet görmüştür. Cumhuriyetin ilânından sonra Ankara'ya gitmiştir. Ankara'da da kendisini muhitine pek çabuk sevdirmiş,

halkevlerinde, aydın çevrelerde sazını ve şiirlerini dinletmek imkânını bulmuştur. Kendi tabiri ile Türkiye'nin 36 bin köyünü gezmiştir.

Ahmet Kutsi Tecer, Behçet Kemal Çağlar daima ona büyük şairlerin kapılarını çalmak fırsatını vermişler, Ankara Rad. yosununda "Geyik Hikâyesi" ni sazi ile çalıp anlattığı zaman büyük ilgi ile karşılanmıştı.

Onun yar için söylenen şiirleri yanında vatan sevgisiyle söylenen koşma ve destanları da kabarcık bir yekûn tutmaktadır. Alevî olması hasebiyle yazmış olduğu şiirler de bu meclislerde çalınıp söylenmektedir.

Gezdiği yerlerde ele geçirdiği cönklerden ve ağızdan adı bilinmemiş olmakla beraber değeri olan halk ozanlarının şiirlerini toplamış, onları defterlere yazmıştır.

Ali İzzet'in şimdiye kadar şu kitapları çıkmış, muhtelif şiirlerini bir araya getirmiştir:

Anadolu Halk Şairi Ali İzzet (Maarif Kitabevi 1945)

Şaşık Ali İzzet Özkan (Yurd Mat. 1947, Adana)

Dert Büyük, Kitap Küçük (Sivas, 1944)

Şaşık Ali İzzet'in Hayatı ve Şiirleriyle Şaşık Bali'nin Demeleri (Güven Matbaası, Malatya)

Gündoğ. oğlu Mehmet ile Vezir Kızı Elmas (Ankara, 1949)

Güzelleme (Ankara Emek Mat. 1949)

Türk'ün Sazından (Ankara Doğu Mat. 1951)

Şaşık Ali İzzet Kıbrıs Adasında Neler Görmüş? (Ankara, 1953)

Ali Baba Kimdir? (1957 Ankara, 2 c. bakısı 1958, Ankara)

Teller de Muradın Alsın (1959 da Ankara'da Fıruzan Selçuk tarafından bastırılmıştır, 104 S. 3 lira)

Şaşık Ali İzzet'in bu kitaplarından başka muhtelif dergilerde ve gazetelerde de şiirleri, konuşmaları, destan ve semâfleri çıkmıştır. Sık sık Ankara ve İstanbul Radyolarından sevin. li sesi ile kendine has bir tavrı olan sazını bütün memlekete dinletmektedir. Aşağıya onun şiirlerinden bazılarını alıyoruz:

TEOELLİM

Kime canım desem canımı alır
Böyle bir karah baham var benim

Kime iyilik etsem kötülük gelir
Kuruya tecellim. İşim zor benim.

Günden yanı gölge oldum, bilmiyor,
Yelden yanı dolda oldum, bilmiyor,
İyi dedim, kötü demek oluyorum
Ne yapayım namus benim, ar benim.

Ey Ali—İzzet senin dostların kimler?
Atını nallatmış peşinde kemler
İdamına hüküm verse hâkimler
Dilim dursa cesedim der yar benim.

ÇIKTI

Kader torbasına elim uzattım
Tecelli kağıdım karalı çıktı
Ömür defterine bir yol göz attım
Dertlerin içinde sıralı çıktı.

Uğradığım pınar baştan kuruyor
Kader lâmba yakmış beni arıyor
Kime iyilik etsem bir taş vuruyor
Dostum düşmandan da ileri çıktı.

Kader beni kaptan kaba aktardı
Kosa idi bu dert bana yeterdi
Evvvel yamımızda bülbül öterdi
Şimdi baykuş kondu haralı çıktı.

Ali—İzzeti böyle kader ne yapmış
Böyle gelmiş böyle gider ne yapmış
Hasta can veriyor doktor ne yapmış
Ciğer parça parça yaralı çıktı.

GÖZLERİN

Güzeller güzeli çarşıya çıkkana
Çok sağlar mezara sokar gözlerin
Allahın seversen hüsnile bakma
Kerkerim cihanı yaktar gözlerin.

Avrupa düveli hep verse malın
Kan dökerim yine vermeyen bir tellin
Sakın camilere uğratma yolun
Çok namaz bozdurur çıkar, gözlerin.

Afatürk balıslım, ey kılıç kaşım
Altıntop yanaklım, bir hoş güllüglüm
Gümüş tepsi döşlüm, çiçek kokuşlüm
Yaz gülleri gibi bakar gözlerin.

Ağ yüzüne kara benler ekim's
Sanki gökten yere yıldız döşlüm
Ali—İzzeti sorgulara çekilmiş
İdamına ferman okur gözlerin.

İMAM ZEYNEL ABİDİN EVLADINDAN MERZİBAN VELİ AHOĞLU ZAVİYESİNE DEYİŞ

Güzel Sivas. Zara. Tekke köyünde
Şeyh Merziban Veli gibi er yatar,

AŞIK OYUNU

Yazan: M. Güner DEMİRAY

Köylü tarlasından, işçi işinden gelir, sofraya hazır olduğu için hemen başına çöker. O gün et kesilmişse yüzde yüz kara çömlikle tandıra et konmuştur.

Et, suyundan ayrılır, bir kaba konur. Suya sarımsak döğülür, içine biraz tuz konarak katılır. İşte kokulu, burçülü bir yemek! Ekmek öfelenir (parçalanır), suya karıştırılır. Bundan sonra da çal babam kaşığı!

Ekmekli et suyu tatlı tatlı yenir. Arkasına da kemikli et!

Artık karımlar doymuştur. Şimdi sofranın tadı damakta kalan en son eyresine geçilmiştir. Kemik kemirmek..

Sabahta suya gelen kadınlar birbirlerine sorarlar:

"Kemik kemirdin mi?"

"Yok!"

"Oyle ise et yedim demel!"

Kemik üzerinde et parçacıkları yenirken kemikler kırılır. Küçükçe, aşık dedikimiz, küçük baş hayvanların (koyun, keçi) arka ayaklarını oynak eklem yerlerinden biçimli bir kemik çıkar. Bir yanı şişkin, bir yanı

Hamdolsun yüz sürdüm ocak ayında

Bu tekkede mürşit yatar, pir yatar.

Şehit olmas burda bu şah dâr vakit

Kellest koltukta gezmiş bir vakit

Köşedağı secde eder her vakit

Şah Süleyman orda, istedi kar, yatar (1).

Horasan erleri yatar yicede

Kudret topunu kıtar yicede

Ahloğlu imdat eder yicede

Yeşil e'lerinde Zülfi'lar yatar.

Hükümdarın burdan geçmiş yolları (2)

Hastalanırsın askerleri, kullar

Azaman varları (3) Faruk kulleri (4)

Yaralara derman, cana kâr yatar.

KITLIK DESTANI

Tam bin dokuz yüz kırk iki yılmada

Nice tüccar, nice zengin aç kaldı

Mal kalmadı çiftçilerin elinde

Tükendi samânlar hayvan aç kaldı.

Çiftler sürülmedi koçumsuzluktan

Tarlalar boş kaldı tohumuzluktan

Çok atlar tay atı bakımsızlıktan

Arpa yoktu has köheylan aç kaldı.

çukurlu. Kemik boyuna uzunlukta. Alt başı düz ve kıyıları hafif girintili. Üst baş kulak kepçesi gibi kıvrıntılı.

Kemiğin bu kısımlarına isimler takılır. Şişkin yere "Dok", çukurlu yere "Aç", alt başa "Eşek", üst bana "Bey" denir.

Baba kemiği eline alır. Sofrada oturanlardan oyuna katılmak isteyen ismini söyler. Yerek oyuna başlar. Aşığı atar, aşığın düşüş şekline göre isim söyler:

"— Memet adam ne adam?"

"— Dok adam!"

"— Dokluğu neden belli?"

"— Beyliğinden."

"— Sofrasına kimler oturur?"

"— Açlar!"

"— Pabucumu kimler çevirir?"

"— Eşekler!"

"— Olup olacağı?"

"— Bey!"

"— Olup olacağı?"

"— Aç!"

"— Olup olacağı?"

"— Eşek!"

Oyuna, başkasının isteği üzerine yenden başlanır. Böylece sürüp gider.

Köpek'ler uludu yalın yok deydi

Gitmedi havvan'ar nalın yok deydi

Aşiret ağladı mahm yok deydi

Göçmedi yaylaya Türkmen aç kaldı.

İşıklar karardı gazlar tükendi

Kövin ağaları bile utandı

Aş yemek yok süslü odalar kapandı

Hanedanlar, gelen mihman aç kaldı.

Dilenciler kapılardan kesildi

Un çuvalı seldemlere basıldı (5)

Pitirin, hayram bir köşeye kasıldı

Güveyle, sağdaçlar seymen aç kaldı.

Şaşık Ali İzzet son defa, Şemsi Yastıman'ın Jübilesi'ne katılmak için İstanbul'a gelmiştir. Şaşık Veysel ile de hemşehri olan aşığın gelecek sayımızda "Millet kan uykuda Yurd'da soygun var" satırı ile başlayan 1957 de yazmış olduğu şiiri yayımlıyacağız.

(1) Şahsüleyman — Köşedağında bir tekke

(2) Hükümdar — Dördüncü Murat

(3) Yar—Türkrük

(4) Faruk kulleri — Dört parmakda bir toz veya merhemi sürerek üzerine hafif vurma.

MAHİRİ İLE MAHTABAN HİKAYESİ

I

Yazan: Mehmet GÖKALP

Çoruh'un sağ tarafında zeytinliklerin ve meyva ağaçlarının içine gömülmüş şirin bir köy vardır: İphan köyü. Kırmızı idremişli, beyaz sıvalı, çardaklı, 2 — 3 kat evler şairane bir manzara arzeder. Sessiz bir köy, İphan köyü. Ama Çoruh'un insanın ruhuna tatlı ürpertiler veren çağıştı bu sessizliği gideriyor, devamlı bir uğultu benliğini sarar insanın.

İşte bu şirin köyde 1850 yılında Altıntaş oğullarından Ahmet Ağanın bir oğlu dünyaya geldi. Adına Osman dediler, Osman, yedi yaşına varınca köyün camii medresesinde tahsi'e başladı, Durgun, sessiz, kendi halinde bir çocuk olan küçük Osman beş sene mektebe devam etti. Bir müddet sonra annesini ve dört yıl sonra da babasını kaybeden Osman, ablası Mihriban ile yalnız kaldı.

Osman, on altı yaşına varınca delikanlıların arasına karıştı. Başına bir kaza, hem de tatlı bir kaza ge'di. Bu, uzun ve heyecan verici bir hikâyedir. Öyle uydurma ve yalancı hikâyelerden değil.

Mahiri ile Mahtaban hikâyesini, aşık biz zat hemşehrisi Zor köylü İznî'yi anlatmış, o da Zuhûri'ye nakletmiştir. Hikâyenin aslı Şavşatlı öğretmen Adil Özder'e Zuhûri tarafından yazdırılmıştır. İphan köyü ve civarında yaptığımız etüdlerle mevzuu daha geniş bir şekilde topladım.

MAHİRİNİN AŞIK OLMASI

Osman, bir bahar gününün akşamı, köydeki işlerini gördükten sonra evine geldi. Pek yorgun olduğu için yemeğini yer yemez yatağına uzandı, Osman, rüyasında üç p'ir gördü. Başları beyaz sarıkh, yeşil kübbeli, nur yüzü insanlardı bunlar. Pirlir, Osman'la bir müddet hasbihalde bulunduktan sonra, ona güzel, melek gibi güzel bir hava gösterdiler. Bu, İranın Şirvan şehrinde Mirzahan'ın kızı Mahtaban'dı. Osman bu hayali görür görmez ona candan vuruldu. Pirlir, ikisine de birer kadeh "aşk badesi" sundular. İki genci birbirlerine nisyanlayıp n'han oldular.

Sabah olmuştu. Güneş epeyce yükseldiği halde hâlâ uyumakta o'an Osman kolayca ayılacağına benzemiyordu. Ablası Mihriban Osmanın yanına yaklaştı:

"— Kelksana Osman. Bağ budamaya gidecektin. geç kaldın."

Osman'da seş, seda yok. Ufak bir hare-

ket bile. Mihriban sessiz, baygın bir vaziyette yatan kardeşine birkaç defa seslendi ve eliyle dokundu ise de Osmanın hiç kıpırdama düğünü gördü. Ablası, onun hastalandığını zannederek, komşularına haber verdi.

Evde bir kalabalıktır birikti. Osman'ın uyandırılmasına muvaffak olamadılar. "Ölmüş olsa gerek." dediler ve kefen almak için yarım saat ötedeki Erkinis nahiyesine bir adam gönderdiler.

Kefen almağa giden adam, Erkinis'e varınca bu köyün meşhur şairi Muhibbi Baba'ya rastladı. Selâmlaştilar. Sonra Muhibbi:

"— Senin iş zamanı burada gezmeni hayra yormadım evlât." Diyor; "Ola ki bir işin olmaya.."

Adam: "Evet, Altıntaşların Osman gece yatağında ölmüş. Ona kefen almağa ge'dim" dedi, Muhibbi, anlayış insan; derhal vaziyeti kavradı ve: "Dur, sen'le beraber İphan'a gidelim" diyerek evden sızını aldı ve yola koyuldu

İki yolcu köye vardılar. İphanlı'lar, böyle genç bir ölü üzerine eli sazlı bir adamın geleceğini hiç ümit etmiyorlardı. Muhibbi Baba'ya içerlediler. Şair, Osman'ın yanına gitti, Sazını kılıfından çıkarıp Osman'ın başucuna oturdu

Herkes hayret içinde idi. "Bu aşık ölü yü saz sesile mi diriltecek? Allah, Allah." diyordu içinden.

Muhibbi sazını âhenleştirdi; sonra te zene ile çalmağa başladı. Saz, sesi, Osmanı birazcık kıpırdattı gibi.

Aldı Muhibbi:

Ne düşünmüşsün çocuk habı gafiye
Uyan yavru uyan, göreyim n'olmuş.
Çok mu daldın eren'er'e sohbet
Aç gözün uyuktan sorayım n'olmuş?

Koşma bitince tatlı bir uykudan uyan Osman, yerinden ağır ağır doğruldu. Ya kası açık ağzının etrafında beyaz beyaz lekelere vardı. Herkes, havrette kalmış; sessiz, sedasız, onu sevrediyordu. Bir kocakarı:

"Çu, herif hortladı n'ola?" diye havretini gizlivemedi. Genç kız'ar bu söze güldüler. Osman'ın yüzünde bir beyazlık, bir tatlılık vardı.

Sağ eliyle saçlarını düzeltti, sonra elini

ARAŞTIRMALARI

sakasına dayadı. Muhibbi'ye derin derin bak ti ve cesur bir sesle:

"— Çal baba, çal, bir de ben söyleyeyim" dedi.

Aldı Muhibbi'ye karşı Osman, bakalım ne diyecek:

Uyurken yanına ge'di eren'er
Düşersin azlım nâre dediler.
Aşk elinden hemen kaçmır olma
Açarsın sinende yâre dediler.

Aradım ezelden ben bir merdane
Var mıdır ben gibi yaman bir tane.
Saydım erenleri tamam üç tane
Düştilin sermayesiz kâre dediler.

Kim ne bilir bu düşünün sözünü
Ateş olmuş yakar bakın özünü
Şirvan'lık Mirza Han'ın kızını
Dolanıp İrani ara dediler.

Ezel katre idim boşalıp doldum
Aşkın haşerini sineme saldım
Okudum mantığı ezberle aldım
Ezber et bu yazı kara dediler.

Gideceğim ben bu aşık tarıkta
Aşık da, ârifim de, fârik da
Bin iki yüz seksen iki far'ite
Mahir' ismin' âşikâre dediler.

Dinleyenler sevinçli gözlerini Osmandan ayırmadılar. Muhibbi'ye bu büyük iyiliğinden dolayı dua ve niyaz eylediler. O zamanlar 43 yaşında bulunan Muhibbi elindeki sazı Mahiri'ye hediye etti.

Muhibbi gittikten sonra evde ablasıyla kalan Osman, uzun müddet işe, güce gitmedi. Saz çalmağa çalıştı. İrmak kenarına gidip akan suları seyretti, şifirler söyledi. Bir taraftan da Kur'an. Ker'im okudu ve hafızını artırdı. Beş vakit namazını kılyor, Cuma günleri camive gidiyor. horamın vaz ve hutbesini derin bir huşu içinde dinliyor: "Allah herşeye kadirdir. O, büyüktür." diyordu, Allaha olan inancı büyüktü. Ona her zaman hamdediyordu. Bu aşık, bu ızdıracı verdiği için şikâyetçi değildi. Derdi veren Cenabı Allahın, dermanını da vereceğine inanıyordu. Dilinde her zaman:

"O, herşeye kadirdir. Hüve kaadirün alâ külli şey'in."

Ablası Mihriban'ın "Bana bir deyiş söyle sene Osman" demesi üzerine ona şu koşmayı söyledi:

Yeni bir sevdadır düşti özüm
Gün be gün düş oldum hallere baci.
Dağılmış cihana dane-yi kismet
Atı kahbe felek çöllere baci.

Arzu edip divanına durmalı
Bir ehli irfaandan asım sormalı
Tezden varıp yâr bağına girmeli
Yâd bülbüller konar güllere baci.
Bülbül gibi arzum kaldı güllere
Cahl ilken düğtüm dilden dillere
Mahiri gidiyor gurbet ellere
Bazı bir getirin dillere baci (*)

Mihriban: (Mahiri, bir de sevdiğinden bahseyle. Ona nasıl vurulduğunu söyle.) deyinice, aldı Mahiri:

Küçükten ihtiyar gurbet kahrımı
Edem nidem bir Canânın elinden
Böldürmüş şeye aşkın zehrini
Yudem nidem bir canânın elinden.

Şeyda bülbül gibi eylerim zârı
Yakdı vücudumu mubabbet nârı
Terik edip yâr diye ben bu dünyarı
Gidem nidem bir canânın elinden.

Mahiri'ym duman kalkmaz başımdan
Yolum şaştı boramından kışından
Felek kismet etmiş aşkın aşından
Tadam nidem bir canânın elinden.

Mahiri, sevgilisi Mahtabanın hasretine dayanamıyarak gurbete çökünce her derde, her eleme boyun eğmek zorunda kaldı. Başından türlü türlü maceralar geçti.

Erzurum köylerinden birinden geçerken sazi omuzunda yürüyen aşık bir nişeye rastladı. Nene: "Senin derdin nedir oğlum? Böy le yayan—yapıldak ne ararsın buralarda?.."

(*) Bu koşma Üstad Murat Uraz beyin (Halk Edebiyatı Dil ve Örnekleri) adlı eserinde (shf, 177) biraz farklı olarak mevcuttur:

Mecnun tek dolaşam dağ ile taş
Düşüreyim çöden çöllere baci.
Tazi tıfıllıkta aşkın ateşi
Yakar bu cismi odlara baci.

Felek aşka koydu tıfıl çağında
Canânımı gördüm hublar bağında
Tomurcuk tomurcuk yâr buhağında
Yadlar el uzatır güllere baci.

Nidem sevdâ sakın oldu bu serde
Beni de uğrattı hicrana, derdi
Mahiri yadigar ismin bu yerde
Bazı bir getirin dillere baci.

SERSERİ OĞLAN

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

(Anlatan: Elmalı İlçesinin Yalnızdam köyünden Hatice Kumru, 30 yaşında.)

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer top oynarken eski hamam içinde. Bir varmış bir yokmuş, bir adamın iki oğlu varmış. Biri akıllı, biri de serseri imiş. Adamın da hiç malı mülkü yokmuş. Yalnız bir saban demiri ile bir de tokmağı varmış. Sağında bunları iki oğluna taksim etmiş. Saban demiri akıllı oğluna; tokmağı da serseri oğluna vermiş. Serseri oğlan tokmağı almış. Biraz ileri doğru gitmiş. Tokmağı şöyle bir evirip çevirmiş. Sonra "h:h! ben bu tokmağı ne edeceğim." demiş ve atıvermiş. Tokmak yere düştünce dile gelmiş: "Ey serseri oğlan" demiş. Serseri dönüp bakmış ki konuşan tokmak. Hemen dönüp almış, yoluna devam etmiş. Gide gide bir yere varmış. Orası Padışahın memleketi imiş. Saray gibi şeyin yanına varınca akşam olmuş. Çimenlerin üstüne yatmış ve uyuya kalmış. Padışah gece uyumunca bir de bakmış ki sarayın avlusu nurlar içinde. Bu nurlar içinde kendi sarayının iki misli büyüklükte ve güzellikte bir saray oturuyor. "Acaba bu nedir?" diye merak etmiş. Veziri göndermiş. Vezir saraya yaklaşıncaya hayretten gözleri faltaşına dönmüş. İçeri girmek için kendini toplamış. Birkaç adım daha atmış. diye sorunca Mahiri: "Benim derdim çoktur nine, dinle ki anlayasın." dedi ve sazını kılıfından çıkarıp, oradaki bir taşın üzerine oturdu. Başladı söylemeye:

Şikâyet olmasın Şahlar Şahına
Artırıyor yıldan yıla derdimi.
Dağlar âciz oldu ah-ı zârından
Yüklesem kaldırmaz file derdimi.
Ezel durgun idim coşum, bulandım
Sevda ile elçilerden elendim.
Büşbüütün dünyayı gezdim dolandım
Görmedim bir talih bile derdimi.
Yangın Mahir gurbet elde kışladı
Can çekildi süzülmeğe başladı
Yaralar üstüne yara akladı
Verdim götürmedi sele derdimi.
Deyip yoluna devam etti.

(Devam edecek)

miş. Kapıya yaklaşmış. Kapıyı açıp da salona şöyle bir göz gezdirmiş. Salonun, günlüğü ve binbir türlü mücevherlerle süslenmiş. Boydan boya halılar döşenmiş ki, halılar ne hîntte bulunur, ne Çinde bulunurmuş. Acem halıları onun yanında hiç kalırmış. Biraz daha ilerlemiş karşısına süslü bir kapı çıkmış. Kapıyı açıp da içeriye şöyle bir göz gezdirince bir molla görmüş. Molla hiç oralı değilmiş. Gerisin geriye dönmüş, Padışahın huzuruna çıkmış, gördüklerini ballandıra ballandıra anlatmış.

Padışah vezirin sözlerini işittikçe hayretten gözleri faltaşına dönmüş; "Allah Allah! Benim sarayımın yanına böyle bir molla, nasıl cesaret eder de benden izinsiz saray yaptırırımı. Hem de bir gecede. Bu da olacak şey mi?" demiş. Sonra da vezire: "Git o mollaya söyle. Dünyada olmadık yemeklerle, dünyada olmadık çalgılarla mücehhez bir sofraya hazırlasın. Eğer hazırlayamazsa başını cellâtlarla vurdururum alimallah." demiş. Vezir huzurdan kalkmış, mollanın sarayına gitmiş. Saraya varınca doğru mollanın odasına uğramış, Molla hâlâ oturuyormuş. Mollaya: "Selâmün aleyküm ya molla! demiş. Molla: "Alaykümüs selâm" deyip selâm almış. Sonra: "Bir mâruzatın mı var?" diye sormuş. Vezir: "Padışahın emri: "Bu akşam dünyada eş olmayan yemekler, dünyada bulunmayan çalgılarla mücehhez bir sofraya hazırlıyacaksın. Hazırlıyamazsan boynun derhal vurulacaktır" demiş. Sonra da çıkıp gitmiş.

Molla düşünmeye başlamış. Onu düşündür gören tokmak: "Ne düşünürsün serseri?" demiş, Serseri: "Padışah bugün akşama dünyada eş bulunmayan yemeklerle; eş bulunmayan çalgılardan mürekkep bir sofraya hazırlanmamı emretmiş. Ben nerde bulayım diye düşünüyorum." cevabını vermiş. Tokmak: "Düşünme, çaresini buluruz" demiş ve ilâve etmiş: Denize git, Bir taş at. Bir kız çıkar. Ablanızın selâmı var, dağarcığı vereceksin de. O, dağarcığı sana verir. Dağarcığı alınca ağzını açmadan gelirsiniz, demiş. Serseri de: "Peki" deyip yola koyulmuş. Denize varınca

ARAŞTIRMALARI

bir taş atmış. O sırada bir kız çıkmış. Kıza: "Ablanızın selâmı var dağarcığı vereceksin" demiş. Kız: "Peki! Yalnız biraz bekleyiverin olmaz mı?" deyip kaybolmuş.

Biraz sonra e.inde dağarcıkla görünmüş. Serserinin yanına gelince: "Buyurun!" deyip dağarcığı vermiş. Dağarcığı alan serseri gerisin geriye dönmüş. Biraz ilerledikten sonra dağarcığa şöyle bakmış ve dudaklarını bükerek; "Hiç demiş, birdenbire binbir çeşit çalgı sesi duymuş. Hemen dağarcığımı ağzıma bağlamış, eve getirmiş. Akşam olunca vezirin yanına gitmiş; "Buyurun" demiş. Padışah saraydan çıkıp da mollanın konağına giderken binbir çeşit çalgı sesi duymağa başlamış. Konağa varınca bir de bakmış ki sofraya hazırlanmış, dünyada eş olmayan yemeklerden mürekkep. Bu ender rastlanan yemeklere, binbir çeşit çalgının da sesi karşınca bu sofraya diyecek kalmamış. Yenilmiş, içilmiş. Dünyada bir daha benzeri olmayan çalgılardan nağmeler dinlenilmiş, Padışah da mest olmuş, vezir de.

Ertesi gün Padışah mollayı çağırması. Ona: "Üstü yeşil yapraklı bir sepet üzüm getireceksin, getirmezsen boynun kıldan incedir" demiş. Molla: "Emredersin" deyip huzurdan çıkmış. Konağa gelince biraz düşünce olmalı ki, tokmak: "Neye düşünürsün serseri?" diye sormuş. Serseri ce: "Padışah bu kış mevsiminde üstü yeşil yapraklı bir sepet üzüm istiyor. Onu nerden bulayım diye düşünüyorum" cevabını vermiş. Tokmak: "Hiç merak etme; denize gider bir taş atarsın, karşına bir kız çıkar. Ablanızın selâmı var bir sepet üstü yeşil yapraklı üzüm toplayıvereceksin dersin. O, üzümü getirir. Sen de alırsın" demiş. Serseri denize gitmiş, bir taş atmış. Karşına bir kız çıkmış. Kıza: "Ablanızın selâmı var. Bir sepet üzeri yeşil yapraklı üzüm toplayıvereceksin" demiş. Kız: "Peki" demiş ve ortadan sırı kadem olmuş. Biraz sonra eli sepeti geri dönmüş. "Buyurun" deyip sepeti serseriye vermiş. Serseri sepeti alıp padışaha vermiş. Padışah bu sefer: "Bugün doğmuş, bugün büyümüş bir çocuk getireceksin. Getirmezsen başını cellâtlarda görür, öbür dünyayı boylarsın" demiş.

Molla (serseri) konağına dönünce yine düşünceli görünmüş olmalı ki tokmak: "Ne düşünürsün yine?" diye serseriye sormuş.

Serseri: "Niçin düşünmiyeyim? Padışah, bugün doğmuş, bugün büyümüş bir çocuk istiyor. Ben bunu nereden bulayım?" diye derdini yanmış. Tokmak: "Denize git, bir taş at. Yi ne aynı kız çıkar. Bizim küçük kız doğurup giderdir. Doğursun da al gel. Yalnız bir çomak iste olmaz mı?" demiş. Serseri sevinçle denize koşmuş. Bir taş atmış karşına yine aynı kız çıkmış. "Buyurun" demiş. Serseri de: "Ablanızın selâmı var. Küçük kız doğuracakmış. Hemen doğursun da getir. Yalnız bir de çomak varmış. Onu da getirmeyi unutma." demiş. Kız da: "Peki" demiş ve kaybolmuş.

Çocuk doğmuş. Biraz beklemişler. Çocuğu giydirip kuşatmışlar, güzelce de kundaklamışlar. Çomağı da kıza vermişler. Kız çocukla çomağı getirip eniştesine vermiş. Serseri çocuğu ve çomağı alıp yola koyulmuş; yolda aklına bir şeytanlık gelmiş "Yahu bu çocukla bu çomak benim canımı nasıl kurtaracak?" diyecek olmuş. "Canımı" derdemez "can": "Emret!" demiş. Çocuk: "Ne dedin?" demiş. Serseri korkmuş. Hiç sesini çıkarmadan eve gelmiş. Tokmak: "Haydi bunları götür. Padışahın kapısına varınca çocuğu ve çomağı yuvarlayıver. Onlar arkandan gelir" demiş. Serseri de "tokmağın dediği gibi yapmış. Saraya çıkınca çocukla çomağı yuvarlayıvermiş. Çocuk yuvarlana yuvarlana padışahın yanına varmış: "Emret! demiş. Emir çomak da yetişmiş başlamış padışaha vurmağa. Aksilik ya, çomak padışaha vurayım derken padışahın çok fena yerine vurmuş. Padışah tepetaklak gitmiş ve canı o zaman çıkmış. Padışah ölünce serseri padışah olmuş.

27 Mayıs ve Halk Musikisi

Yıllardanberi halk musikimizin radyoımızda icap eden yeri alamadığından şikâyetçi idik. Bütün ısrarlarımızı rağmen akşamın erken saatleriyle öğle programlarında en az yeri yasak savma kabilinden halk musikisi işgal eder, gece programlarına ise alınmazdı.

27 Mayıs devrimiyle birlikte bu dava da halledilmiş, günün ve gecenin hemen her saatinde Radyo'umuzda halk musikisi ve türkülerini dinlemek imkânı elde edilmiştir. Bu imkânın daha da genişleşmesini ve devamını dileriz. T. F. A.